

Innhold

Forord	5
Innledning	15
Innholdet i boken	16
Kapittel 1	
Elevenes overgang til ungdomstrinnet - muligheter og utfordringer	21
<i>Gro Marte Strand</i>	
Innledning	21
Hva er overganger, og hva vet vi om overgangen til ungdomstrinnet?	22
Overganger som lærings- og utviklingsprosess	25
Å inkludere ulike deltakeres perspektiver på overgangen	
- empirisk materiale, metode og analyse	26
Gruet meg litt da, men det har gått over all forventning, egentlig - studiens funn	27
Å føle seg klar og forberedt for overgangen	27
Å oppleve vennskap og et trygt psykososialt læringsmiljø	28
Å oppleve variert undervisning og faglig mestring	29
Få tid og støtte til å vokse inn i ungdomsskolens kontekst	31
Analyse og diskusjon	32
Avsluttende kommentar	37
Referanser	37
Kapittel 2	
Barns rettigheter	41
<i>Ragnhild Collin-Hansen</i>	
Innledning	41
Tema og problemstilling	41
Barnets rettigheter - hvor vi finner dem	42
Hva menes med rettigheter?	42

Nærmere om barnekonvensjonen	44
Utvikling i nasjonal lovgivning	
- grunnleggende prinsipper i utkast til ny barnelov	45
Barnets med- og selvbestemmelsesrett etter barneloven	46
Regulering av aldersbestemte rettigheter i dagens lov	47
Utvikling i nasjonal lovgivning - innflytelse på samfunnsnivå	49
Rettssystemet	50
Folkerett og nasjonal rett	50
Norge, demokratiet og menneskerettighetene	51
Skolen som veileder og forvalter av barns rettigheter	55
De rettslige rammene	55
Klassen som møtepunkt mellom barnet, skolen og læreren	57
Foreldrenes ansvar for barnets opplæring	57
Retten til liv og beskyttelse mot vold	58
Straffelovens regler	58
Skolens og lærerens ansvar	59
Avslutning	61
Referanser	62
Kapittel 3	
Elevmangfoldet i skolen	68
<i>Peder Haug</i>	
Innledning	68
Begrepet mangfold	69
Elevmangfoldets utfordringer	71
Mangfoldsutfordringene i skolen	72
Skolens differensieringsløsninger	73
Den samiske skolen for urfolket	75
Skolen for flerspråklige elever	77
Kjønn og skole	79
Elevenes forutsetninger for læring	81
Verdier og interesser	81
Skole og elevens sosioøkonomiske bakgrunn	83
Tilpasset opplæring	85
Referanser	87

Kapittel 4

Å være elev 90
Peder Haug
 Innledning 90
 Problemstilling 91
 Hva skolen er til for 92
 Elevenes beste 93
 Elevene i skolen 95
 Elevenes opplevelse 95
 Foreldrene om eleven og skolen 96
 Lærerne om elevene og skolen 97
 Oppsummering 98
 Sentrale utfordringer i skolen for elevene 5-10 99
 Lesing 99
 Arbeidsformer 101
 Overgangene 105
 Å være elev 107
 Referanser 109

Kapittel 5

Tanker, følelser og livsmestring i ungdomstiden 112
Utviklingspsykologi, GLU 5.-10. klasse
Klara Øverland
 Utvikling 5.-10. klasse 113
 Skolemiljøets betydning og utfordringer i skolen 114
 Sosiale medier 115
 Ungdomstiden er en tid for kunnskapsutvikling, men også en tid med
 risikofaktorer 116
 Samarbeid med hjelpeapparatet 118
 Skolen og unges selvilde 118
 Mobbing i skolen er destruktivt 120
 Risikofaktorer og beskyttende faktorer 120
 Psykisk helse i ungdomsalderen 121
 Psykiske vansker eskalerer ofte i ungdomsalderen 122
 Stress og nevropsykologisk utvikling hos unge 122
 Hvordan kan skolen arbeide med elever som opplever stress? 124
 Toleransevinduet til hjelp i reguleringsarbeid med elever som strever
 med stress og traumer 125
 Søylemodellen illustrerer hvordan vi kan støtte barn for positiv utvikling 127

Kan barn og unge gå i tankefeller?	129
Oppsummering	131
Referanser	132

Kapittel 6

Spesialundervisning for like muligheter og inkludering

Marit Uthus

En inkluderende skole – idealer og realiteter	136
Om studien	138
Studiens funn og tolkning	139
Gi meg læringsstøtte i trygge omgivelser	139
Gi meg spesialundervisning som merverdi	143
Lytt til meg, lærer!	147
Hvordan kan elevenes stemmer gi ny forståelse for spesialundervisning for like muligheter og inkludering?	150
Spesialundervisningens inkluderingspotensial – elevene har svaret	150
Et opplevelsesbasert inkluderingsbegrep – en fleksibel og prosessbasert praksis	151
Forsterket fokus på elevenes læringspotensial	152
Et vedvarende forebyggende perspektiv	153
Avsluttende refleksjon	154
Referanser	155

Kapittel 7

Mangfold og demokrati i den flerkulturelle skolen

Kariane Therese Gärtner Westrheim

Innledning	159
Oppbygging av kapitlet	159
Etter 22. juli 2011	160
Det flerkulturelle Norge i historisk perspektiv	161
Norge har alltid vært flerkulturelt	161
Usynliggjøring av minoriteter	164
Ord former diskurser	165
Slik vi snakker, er slik vi forstår!	165
Aktuelle politiske dokumenter og offentlige utredninger	168
Flerkulturell forståelse på ungdomstrinnet?	168
LK20	170

Pedagogikk i den flerkulturelle skolen	171
Minoritetsspråklige elever og den flerkulturelle skolen	173
Kan matematikkfaget være flerkulturelt?	174
Den flerkulturelle skolen	176
Språk og språklige rettigheter	176
Ikke glem foreldrene!	179
Et spørsmål om relevans	180
Konkurrerende kunnskapsfelt og identiteter	181
Demokrati i det flerkulturelle samfunn	182
Overgangen til videregående skole	184
Etterord	185
Referanser	186

Kapittel 8

Er det uten videre slik at religiøst og livssynsmessig mangfold er en ressurs?	191
<i>Geir Winje</i>	
Innledende om problemstilling, disposisjon og metode	191
Mangfold og verdier i skolens styringsdokumenter	192
Fire begreper	193
Fire episoder	196
Avslutning	199
Referanser	200

Kapittel 9

Ungdom, kjønn, kropp og skole	201
<i>Harriet Bjerrum Nielsen</i>	
Innledning	201
Kjønn og skoleprestasjoner	202
Kjønn i klasserommet	203
Gamle og nye kjønnsforskjeller	205
Nye kjønn og nye krav	206
Kjønnete kommunikasjonsstrategier	208
Kjønn og opposisjon	209
De kule, de smarte og de teite	210
Likestillingskjønn og ekstremkjønn	212
Jentekroppen i fokus	213
Kropp, kjønn og faglighet	214
Kroppen som tvetydig prosjekt	216

Kjønnsreflektert praksis	216
Kjønn som tolkningsramme	217
Ulike elever, ulike behov	218
Referanser	219

Kapittel 10

Seksualitet og kjønn i skolen – muligheter og utfordringer i LK20

Åse Røthing

Innledning	224
Perspektiver på kjønn og seksualitet	225
Analysen av læreplaner	230
Kjønn og seksualitet i LK06 og LK13	232
Kjønn og seksualitet i LK20	234
Identitet og mangfold i LK20	238
Avsluttende diskusjon: Muligheter og utfordringer i LK20	239
Referanser	242

Kapittel 11

Digital pluralisme, digital danning og digitale skiller

Rune Johan Krumsvik

Introduksjon	245
Digital pluralisme i skolen	249
Digital pluralisme og digital danning	251
Digital pluralisme og digitale skiller	253
Digitale skiller og digital ulikhet	255
Formelle og uformelle læringsarenaer og digital pluralisme	258
Avslutning	260
Referanser	261

Kapittel 12

Livsmestring i skolen og sentrale utviklingstemaer i ungdomsalder

Øyvind Kvello

Et elevmangfold	266
Sosial utjevning	267
Livsmestring og livskvalitet	268
Kompetanse for fremtiden	270
Mentalisering	271
Elever som har vansker med å mentalisere	273
Mentaliseringsutvikling	273

Identitet	274
Psykisk helse	275
Forekomst	276
Opplevelsen av ikke å være god nok	276
Årsaker til utvikling av psykisk uhelse	276
Skoleskulk og skoleangst	278
Tiltakslinjen	280
Avsluttende betraktninger	281
Referanser	282

Kapittel 13

Folkehelse og livsmestring	285
<i>Hege Eikeland Tjomsland, Solrun Samnøy og Elisabeth Norman</i>	
Hva sier LK20 om folkehelse og livsmestring?	286
Bakgrunnen for å inkludere folkehelse og livsmestring i LK20	288
Hva betyr så egentlig folkehelse og livsmestring?	290
Folkehelse	290
Livsmestring	292
Livet inneholder også livssmerte	292
Skolens rolle: Å gi elevene kunnskap om og opplevelse av folkehelse og livsmestring	293
Ensidig vekt på kognitiv læring?	294
Hvordan læreren underviser	295
Folkehelse og livsmestring implisitt i fagene	296
Skolen som et samfunn i miniatyr	297
Læreren ansvar når elever ikke har det bra	298
Avslutning	299
Referanser	300

Kapittel 14

Krisepedagogikk på ungdomstrinnet	304
<i>Magne Raundalen, Jon-Håkon Schultz og Thormod Idsøe</i>	
Innledning	304
De skjulte krisene og kontakt med hjemmet	307
Hvorfor bør vi vite noe om kritiske hendelser?	309
Krisepedagogisk modell	310
Terapeutisk kommunikasjon	313
Å fortelle om voldtekt	313
Når en elev plutselig dør	318

INNHOOLD

Når en elev er mobbet	319
Jo skumlere det er, desto viktigere er det å snakke	322
Beredskapsplan: Etterpåklok - på forhånd	325
Vente å se - eller gå for å se	327
Referanser	328
Forfatteromtale	331
Stikkord	337